

scat Butlletí

de la Societat Catalana de Terminologia

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Juliol-agost de 2014 | Núm. 43 | ISSN: 2013-4673 | Crèdits

scaterm.iec.cat

En aquest número...

Les nostres notícies
El terme és notícia... a l'OBNEO
El terme és notícia... a la XV
Novetats
Agenda
Perfils terminològics
El web recomanat

Recordeu que...

...us podeu **subscriure** al butlletí si no el rebeu encara.

...podeu adquirir i consultar la revista *Terminàlia* i les obres de la col·lecció «*Memòries de la Societat Catalana de Terminologia*» al Portal de Publicacions de l'IEC.

...ens podeu fer arribar els vostres suggeriments, notícies o novetats per al proper butlletí. Només heu d'escriure a scaterm@iec.cat.

Les nostres notícies

M. Teresa Cabré, presidenta de la Secció Filològica

M. Teresa Cabré, fins ara delegada de la Secció Filològica per a la SCATERM, va ser escollida el 6 de juny presidenta de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. M. Teresa Cabré substitueix Isidor Marí, que ha estat president de la Secció Filològica de l'IEC des de l'any 2010. El nou Consell de Govern de la Secció Filològica, que va prendre possessió del càrrec el proppassat 4 de juliol, està format, a més, per Mariàngela Vilallonga, doctora en filologia clàssica per la Universitat Autònoma de Barcelona i catedràtica de la Universitat de Girona des del 2003, com a vicepresidenta; Ramon Sistac, doctor en filologia catalana per la Universitat de Barcelona i delegat de l'IEC a Lleida, com a secretari, i Màrius Serra, llicenciat en filologia anglesa, escriptor i traductor, com a tresorer.

Terminàlia, 9

La Societat Catalana de Terminologia ha publicat el número 9 de la revista *Terminàlia* (juny 2014).

La part monogràfica d'aquest número està dedicada a la terminologia i les energies. En concret, hi podeu trobar una entrevista a un especialista en projectes, teòrics i aplicats, relacionats amb l'energia; un article sobre la terminologia associada als diversos tipus d'energia, i una relació de la producció terminogràfica en català sobre energies, en general i per tipus o sectors.

Aquest número també inclou tres articles avaluats externament (originals en català, anglès i castellà) i una presentació del Portal de Ciència i Tecnologia (CIT) de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), a més de les seccions habituals dedicades a ressenyes de publicacions, cròniques d'actes i semblances.

El terme és notícia... a l'OBNEO

Realitat fingida, creació ficcionada

En temps de crisi com l'actual, el cinema veu reduïts —si us plau per força— els seus pressupostos i els més pessimistes apunten també que hi ha una crisi d'inspiració creativa i que els guions se'n ressenten: en lloc d'històries originals, es recreen fets històrics, més o menys llunyans. En aquest context, trobem un verb nou en català: el verb *ficcionar*.

© Pilar Rodríguez

El verb *ficcionar* és un verb format per conversió sintàctica a partir del substantiu *ficció*, que, al seu torn, és la nominalització del verb *fingir*. En aquest sentit, *ficcionar* és, doncs, un verb dels que alguns autors anomenen «redundants», per tal com creen una parella sinònima quant al significat amb verbs ja existents, com ocorre amb *decepcionar* al costat de *decebre*, *tensionar* al costat de *tensar*, *provisionar* al costat de *proveir*, *reflexar* al costat de *reflectir*, etc. Els parlants creen aquests verbs morfològicament regulars per la pèrdua de motivació derivativa (sincrònica) entre el verb i el substantiu, però, certament, no són verbs que cobreixin cap buit denominatiu en català.

Ara bé, en alguns casos, es produeix una especialització del significat del verb redundant que el legitima i, en alguns casos, han estat ja incorporats en diccionaris generals: *fusionar*, creat sobre el substantiu *fusió* apareix en el DIEC2 com 'fer la fusió (de partits, d'interessos, etc., abans distints, en pugna)', diferent ja de *fondre* 'fer que (un sòlid) passi a l'estat líquid per l'acció de la calor'; *visionar*, format sobre *visió*, presenta la definició 'veure (una projecció cinematogràfica o televisiva) amb finalitats professionals', diferent de *veure* 'percebre la imatge (d'un objecte) que els rajos lluminosos que provenen d'aquest formen al fons de l'ull sobre la retina'. De la mateixa manera, el Termcat inclou ja *compostar*, format sobre el substantiu *compost* (del verb *compondre*) amb el significat adscrit a l'àmbit de gestió ambiental 'tractar la terra amb compost'.

L'Observatori de Neologia va recollir el verb *ficcionar* per primer cop l'any 2002 i des de 2008 ha consolidat la seva presència de manera ininterrompuda. Vegem-ne uns quants exemples:

El monestir proscrit és el llibre que l'escriptora Maria Carme Roca (1955) ha dedicat a **ficcionar** un episodi real de la història del monestir de Sant Joan, quan el papa Benet VIII va expulsar-ne les monges benedictines acusant-les de comportaments inapropiats. [*El Ripollès*, 21/02/2008]

Per què tenim tanta por de **ficcionar** certes figures de la nostra història? [*Avui*, 01/10/2009]

El llibre conté «massa material humà per encabir a la història», i això la va portar a **ficcionar** -ho, utilitzant imatges d'arxiu de múltiples orígens (les imatges de la família són escasses). [*Avui*, 27/03/2011]

[Màrius] Serra agraeix que no quedi cap descendent de la família, la qual cosa li ha deixat les mans lliures per poder **ficcionar** com li ha plagut la seva història. [*Avui*, 15/12/2012]

És clar, doncs, que el verb *ficcionar*, amb el significat 'crear una història de ficció a partir de fets reals' no té les connotacions negatives que s'atorguen, en general, al verb *fingir*, i també és més concreta que la tercera accepció que recull el DIEC2 de *fingir* 'donar existència mental (a una cosa no real)'. És, a més, un significat especialitzat, anàleg al que ja s'ha sancionat en el mateix àmbit a *visionar*. Potser caldria, doncs, començar a plantejar-ne la inclusió en el diccionari.

Elisenda Bernal
Observatori de Neologia

El terme és notícia... a la Xarxa Vives

La terminologia i l'anglès

Sovint la denominació i el seu concepte adquireixen un vincle mental que és difícil de dissociar. Per això, el primer nom que rep un nou concepte és important i, si la traducció en altres llengües comporta canvis formals importants, els especialistes es mostren proclius a usar el manlleu, més que no pas a trobar una forma equivalent en la llengua pròpia.

El fet que l'anglès hagi esdevingut la llengua comuna de comunicació científica internacional contribueix enormement a fer que la major part dels «batejos» siguin en anglès. N'és un cas recent el del terme *flash heat*, creat per un grup de recerca compost per investigadors catalans de la UB i de la UPC. El terme ha estat concebut en anglès, de tal manera que els mateixos autors, consultats sobre l'equivalent català, admeten que no havien previst encara una denominació catalana, però proposen el terme català *flaix de calor*.

La preeminència de l'anglès pot arribar a esborrar el rastre d'una forma originària en una altra llengua. És el cas de *soft matter*, terme que fa referència als sistemes físics fàcilment deformables per tensions o fluctuacions tèrmiques. No tots els especialistes catalans coneixen i usen la forma adaptada *matèria tova*, recollida a la *Gran Enciclopèdia Catalana*. I potser pocs saben que la denominació anglesa *soft matter*, tan universalment usada, és una traducció del francès *matière molle*, terme encunyat per la física Madeleine Veyssié durant els anys setanta quan treballava al Laboratori de Física de Sòlids d'Orsay.

Són només dos exemples que ens hem trobat sobre la taula recentment que mostren que els termes científics es creen o es difonen en anglès des de qualsevol punt del món i que, fins i tot quan no s'han creat en anglès, la forma original és sovint ignorada o oblidada.

L'avantatge de disposar d'una llengua comuna de comunicació científica és obvi; per això, en cada període històric, ha desenvolupat aquest rol una llengua o altra (com ara el grec, el llatí o l'àrab). Però cal anar alerta a no menystenir els efectes que a la llarga pot tenir no fer ciència en la llengua pròpia. Posar al dia una llengua que no ha desenvolupat un llenguatge d'especialitat és molt més costós que fer una posada al dia permanent. En aquest punt, el paper dels especialistes és cabdal, ja que són els veritables usuaris i transmissors dels termes del seu camp. Si hi ha la voluntat de fer ciència en la llengua pròpia no queda altre remei que fer, cadascú des de la seva parcel·la, la tasca de Ramon Llull, que hagué de posar al dia la terminologia catalana del seu temps, quan el coneixement especialitzat es transmetia en llatí o en àrab.

Àngels Egea
Serveis Lingüístics de la UB

Novetats

Butlletí d'informació del TERMCAT, núm. 33

Diccionari d'anatomia (Termcat)

Puntoycoma, 137 (butlletí dels traductors espanyols de la Unió Europea)

Revista de Llengua i Dret, núm. 61 (revista de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya)

Vocabulari panllatí de les xarxes socials (Realiter, Termcat)

Agenda

Espais terminològics 2014 (Barcelona, 26 de novembre)

VII Cimera Europea de Terminologia: «Com afecten les xarxes socials el treball terminològic?» (Barcelona, 27 i 28 de novembre)

XIV Simposi Iberoamericà de Terminologia. RITerm 2014: «Terminologia, innovació i impacte social» (Santiago de Xile, 1-4 de desembre)

Perfils terminològics

Com tants altres que ara pentinem cabells grisos, vaig fer la carrera de filologia tot treballant. Així, mentre encara estudiava, vaig fer unes sessions de formació per a mestres a Girona. En aquesta feina, el meu primer contacte amb un llenguatge d'especialitat va ser, paradoxalment, amb el vocabulari bàsic: calia elaborar materials en «català fàcil» per als alumnes que no el tenien com a llengua familiar, i no n'hi havia. Anys després, ja llicenciat, vaig col·laborar en l'àmbit educatiu en una col·lecció de manuals de llengua catalana per al cicle de bàsica que va coordinar i dirigir Joan Martí i Castell.

Més tard, l'any 1990, quan ja feia temps que treballava professionalment a la Direcció General de Política Lingüística com a sociolingüista, un amic elaborava un llibre sobre els vins del Penedès en català, castellà, francès, anglès i alemany. Jo, que feia ocasionalment correcció de textos en l'editorial que el publicava, em vaig oferir per a fer-ne la versió catalana. Els materials de referència en català eren ben pocs, i el seu nombre no ha crescut gaire. Mirant de recordar el que havia après en les classes de M. Teresa Cabré i Castellví, vaig anar elaborant materials en aquesta línia. El resultat va ser el *Diccionari del vi i del beure*, publicat per La Magrana el desembre de 1998. Poc després Enciclopèdia Catalana publicava el diccionari de Xavier Rull sobre el mateix tema.

He de reconèixer que em va costar molt poc convèncer la gent de la Magrana de la conveniència de publicar el meu llibre: a la seva col·lecció de cuina, tot feia venir gana i, també, set. Era la peça que hi mancava! Una de les tasques més dificultoses va ser trobar, com a encapçalament de l'inici de cada lletra, refranys que comencessin

per la W, la X o la Z, i van haver de ser inventats *ex professo*. Elaborar les definicions va ser una tasca més senzilla, només demanava disciplina i rigor.

Com a continuació en aquest àmbit, vaig iniciar els treballs per a elaborar un diccionari sobre alimentació i gastronomia, que ha quedat en el calaix dels projectes a mig fer. La consulta amb diversos especialistes, tot i els avantatges d'Internet, era obligada. En vaig trobar uns quants d'excel·lents. Aquest projecte, però, supera les meves capacitats i possibilitats, tot i el volum de feina ja feta. Estic en converses amb els promotors de la Bullipèdia per mirar que s'aprofiti el que hi ha fet. Em va ser més senzill emprendre la millora i ampliació del diccionari del vi, que va aparèixer, en 2a edició millorada i acrescudada, el febrer del 2009. Hi vaig afegir diversos elements que el singularitzen: un recull de refranys i dites, vocabularis que permeten localitzar el terme català si se'n sap l'equivalent en castellà, francès o anglès, i el vocabulari ordenat temàticament.

Actualment em dedico professionalment al món de l'esport, un àmbit molt i ben treballat. Faig de tècnic a la Secretria General de l'Esport.

Joan Maria Romaní
Mas de Barberans

El web recomanat

L'Atles Lingüístic del Domini Català

Les obres publicades en el marc del projecte **Atles Lingüístic del Domini Català** (ALDC), dirigit per Joan Veny i Lúdia Pons, a partir d'ara es poden consultar en línia al web de l'IEC. Fins ara, els materials del projecte s'han difós en forma de llibre per mitjà de tres tipus de publicacions fonamentals: l'*Atles lingüístic del domini català*, del qual han aparegut sis volums; el *Petit atles lingüístic del domini català*, del qual s'han publicat quatre volums i, finalment, els *Etnotextos*, dels quals s'ha publicat un volum corresponent al català oriental. A mesura que es vagin publicant més materials, s'aniran afegint al web.

Des de la barra del menú es poden explorar els sis volums publicats de l'*Atles lingüístic*. El contingut també és accessible des dels índexs o des del cercador, que es pot veure a la dreta de la finestra d'inici. El menú també permet accedir a altres informacions relacionades amb el projecte, com la metodologia, les localitats estudiades, publicacions relacionades amb el projecte, il·lustracions, etc.

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

scat
term

D'acord amb el que estableix la Llei orgànica 15/1999, podeu exercir el dret d'accés, de rectificació, d'oposició i de cancel·lació de les vostres dades per correu electrònic a scaterm@iec.cat.